

Põhjamaade Ministrite Nõukogu rändekonverents: maailmas käib võidujooks talentide nimel ja õpiränne aitab talente enda riiki kutsuda

Rändekonverentsi teises paneelis räägiti rahvusvahelisest õpirändest Eestis, Soomes ja Rootsis. Siseministeeriumi kodakondsus- ja rändepoliitika osakonna juhataja asetäitja **Birgit Lüüs** tutvustas õpirännet soodustavaid muutusi Eesti seadusandluses, samuti teenuseid, mis rände lihtsustamiseks on loodud. Soome Haridusagentuuri esindaja **Irma Garam** kirjeldas Soome poliitikat õpirände osas ning Uppsala ülikooli haridusosakonna teadusassistent **André Bryntesson** keskendus Rootsi kogemusele. **Eero Loonurm** sihtasutusest Archimedes tutvustas Eesti edusamme välistudengite värbamisel viimase kümne aasta jooksul. Ühiselt nõustuti, et iga riik võib võidab välistudengite jäämisest pärast õpingute lõppemist ja kõik otsivad võimalusi, kuidas seda soodustada.

Birgit Lüüsi sõnul lepiti 2011. aastal kokku Eesti valitsuse tegevusplaan eesmärgiga olla atraktiivsem sihtkoht välistudengitele ja kõrge kvalifikatsiooniga spetsialistidele. „See oli stardikohaks seadusandlikele muutustele ja mujalt riiki tulijatele mõeldud sisseelamist hõlbustavate teenuste arendamisele,“ rääkis Lüüs. „Aastate jooksul on laiendatud haridusasutuste hulka, kus hariduse omandajad siia jääda soovides ei lähe rändekvoodi alla – kvoot saab maksimaalselt olla 0,1% Eesti rahvaarvust. Välisstudengid ei kuulunud selle osakaalu alla juba varem, aga seda laiendati ka kutsekoolidele ja rakenduskõrgkoolidele. Samuti on tööandjate jaoks lihtsustatud välisstudengite värbamist nii õpingute ajal kui ka pärast õpinguid.“

Pärast õpingute lõppu võivad välisstudengid 270 päeva jooksul Eestis tööd otsida. Teiste Euroopa Liidu liikmesriikide pikaajalise viisaga või elamisloaga inimesed saavad samuti pea aastaks Eestisse jääda ning siin rakendust otsida. Doktorikraadiga võõramaalasetele pakub Eesti püsivat elamisloa ilma, et nad peaksid enne viis aastat siin elama. „Peamine eesmärk oli anda tööandjatele võimalus palgata neid kõrge kvalifikatsiooniga spetsialiste, kes on juba mitu aastat siin õppinud ja end sisse elanud,“ rõhutas Lüüs.

Lüüs kirjeldas ka välismaalt saabujatele mõeldud toetavaid teenuseid – kohanemisprogrammi ja nõustamist. „Politsei- ja Piirivalveametis tegutsevad rändenõustajad, kelle teenuseid kasutati mullu pea 15 000 korda. Teenus on väga populaarne. Antakse infot, milliseid dokumente on vaja, kuidas perega koos tulla, mida teha, kui elamisloa lõpeb, aga tahaks siiski Eestisse jääda,“ selgitas Lüüs. Kohanemisprogramm lansseeriti 2015. aastal Euroopa Liidu fondide abiga. Info, mida pakutakse, on väga praktiline – kuidas maksta makse, milline on meie töökultuur, kuidas kasutada ID-kaarti, kuidas saada lasteaiakohta jne. Huvi programmi vastu on suur,“ lisas ta.

Arengukohtadena nägi Lüüs seda, et tudengid ega ka tööandjad ei tea võimalustest, mida riik pakub. „Peame sihtrühmade teadlikkust kasvatama ja tegelema tudengite ootuste juhtimisega – ilma keeleoskusega on raske Eestis tööd leida. Kohanemisprogrammiga liitujad peaksid kohe asuma keelt õppima, hilja on alustada keeleõpet alles siis, kui elamisloa juba lõppemas on,“ selgitas ta.

Irma Garam kõneles välisstudengitest Soomes. „Soomes on täna pisut enam kui 20 000 välisstudengist kraadiõppes õppijat. See on umbes 7% kõikidest tudengitest. Pea pooled neist on pärit Aasiast,“ rääkis Garam. Soome välisstudengitest lõpetanutest on Soomest 3 aastat pärast lõpetamist lahkunud umbes kolmandik, sealjuures neljandik töötab täiskohaga ning 15% nii õpib kui ka töötab. Pärast lõpetamist on välisstudengil aasta aega leida Soomes töö. Soome noored lähevad aina meelsamini õppima välismaale

– peamiselt Rootsi, Eestis, Suurbritanniasse ja Madalmaadesse. 57% neist tuleb 1–5 aasta jooksul pärast lõpetamist Soome tagasi.“

André Bryntesson jagas Rootsi kogemust. „2011. aastal vähenes Rootsis kolmandatest riikidest tulijate arv oluliselt, sest kehtestati sisseastumistasu ja õppemaks, keskmiselt 12 000 eurot aastas. Rootsi tulekut takistavad majandusküsimused – elamiskulud on kõrged, vähe on stipendiumivõimalusi. Samuti on piduriks immigratsioonipoliitika – taotluse vastuvõtmisest elamisloasaamiseni läheb väga kaua ja tudengid võivad valida teise riigi. Taotlejaid on väga palju rohkem kui lõpuks saabujaid,“ rääkis Bryntesson. Ta lisas, et asja muudab keerulisemaks olukord majutusturul, kus on järjekorrad, mis annavad eelise kohalikele. „20% lõpetanutest on Rootsis nii 2 kui ka 5 aastat pärast lõpetamist, ent koguni 75% tahaks jääda. On vale arvata, et välistudengid on ühiskonnale koormaks, seda isegi tasuta hariduse korral. Maksutulu pärast õpinguid riiki jääjatelt ületab hariduse andmise kulud mitmekordselt,“ sõnas ta.

Eero Loonurm sihtasutusest Archimedes rääkis, et täna õpib Eestis kraadiõppes 5047 välistudengit „Selle 5000 tudengi nimel on Eesti kõrgharidussüsteemis tehtud väga palju tööd. Meie juures õpib 125 rahvusest inimesi. Oleme sarnased naaberriikidega – nagu Soomes ja Rootsis, tuleb enamik tudengeid väljastpoolt Euroopa Liitu,“ rääkis ta. „Erialadest on populaarseimad ärimus, õigusteadus, juhtimine, humanitaarlad ja IT. Absoluutselt enim õppijaid tuleb meile Soomest – pea 1400 tudengit. Soomet arvesse võtmata tuleb Euroopa Liidust vaid 10% kõigist kraadiõppe välistudengitest. Kümme aastat tagasi mõtlesime väga pikalt järele, kuidas eristuda, kui konkureerime terve Euroopa ja terve maailmaga. Teadsime juba toona väga hästi, millistest riikidest on lihtsam kutsuda tarku inimesi Eestisse õppima. Targad ukrainlased ja venelased tulevad siia palju suurema tõenäosusega kui targad taanlased või norrakad,“ rääkis Loonurm.

Eesti eesmärk on olnud suurendada magistri- ja doktorikraadi omandajate hulka. „See on meil ka õnnestunud, ülikoolid on siin suure töö ära teinud. Kui kümme aastat tagasi olid pea pooled välistudengid bakalaureuseõppes, siis tänaseks on enam kui 40% neist magistriõppes. Doktorantide hulk on kasvanud 71lt inimeselt 500 inimeseni,“ lisas Loonurm.

156 välistudengit õpib eestikeelsetel õppekavadel, neist 63 on Venemaalt saabunud tudengid. „Iga kuues vene tudeng õpib eesti keeles. 111 kõikidest eesti keeles õppivatest tudengitest õpib Tartu Ülikoolis. Väga suurt tööd on teinud siin Narva Kolledž, mis on täielik edulugu. Maailmas käib metsik võidujooks talentide nimel ja õpiränne on üks lihtsamaid viise, kuidas talente enda riiki kutsuda,“ võttis Loonurm teema olulisuse kokku.